

	Hviezda na ceste
Otázky?	Realizátori
	Autorka textu: Dominika Badžová Do rozhlasovej podoby upravil: František Balog Dramaturgia: Dominika Badžová Réžia: František Balog Zvukový majster: .. Oliver – študent medzinárodných vzťahov, intelektuál , transgender - pán František Balog Veronika – čistá duša, misionárka - slečna Kamila Mitrášová Rosa – osamotená Rómka, staršia pani so spomienkami na život v osade - pani Beáta Drotárová Učiteľka - Božidara Matisova Babka - Ľubka Pavličkova Malý Oliver - On1 - Dušan Fabini On2 - Sebastian Vavra Denis - Dávid Popovič Žena z baru - Lucia Laura Feketeova Daniela - Amy Dunova Indka - Dominika Badžová Syn, otec a matka - Spolužiačka 1 - Lucia Laura Feketeova Spolužiačka 2 - AMy dunova Starý pán - Jozef Horváth Lydka - Lucia Laura Feketeova Tomáš - Dusan Fabini Mama - Bozidara Matisova Sestra - Amy Dunova Mama - Dominika Badzova Žuri - Sebastian Vavra Malá Rosa - Viktoria Sincakova Babka - Lubk Pavlickova Spolužiak - David Popoovic Muž - Niekto z radia / Balog

Postavy	Text
	Obraz č. 1
Oliver monológ	Volám sa Oliver. Pochádzam z obce Krompachy na východnom Slovensku. Vyrastal som na Družstevnej ulici s tromi súrodencami. Erikou, Maňou a Dumkom. Matka Kuncaňa a otec Dežko zomreli, keď som mal deväť rokov. Všetci moji súrodenci majú ukončené stredné školy. Naša babka bola silná emancipovaná žena, s mnohými názormi by zapadala do dnešnej doby. Obdivoval som ju v každom smere, ale musím sa priznať, že som to v detstve mal veľmi ťažké a zložité. V škôlke som učiteľkám hovoril, aby ma volali Dano. Nechápal som, prečo ma tak nemôžu volať. Spomínam si však na jeden moment, keď ma pani magistra učiteľka poprosila, aby som zavolať babku do školy.
	V škole
Učiteľka, babka	Učiteľka: Prosím vás, vysvetlite jej, že ju nemôžeme v škôlke volať Dano. Babka: Ale no tak... je to ešte dieťa. Ak chce, aby ste ju oslovovali Dano, tak ju tak oslovujte. Učiteľka: Prosím vás... ako to bude vyzeráť pred deťmi. Babka: Deti to skôr pochopia ako my, dospelí. Učiteľka: Pozrite sa. Jednoducho sa s ňou treba porozprávať. Vysvetliť jej to. Babka: Keby ste bola dobrá učiteľka, zvládli by ste to aj vy. Nemyslíte?
Oliver monológ	Ide o to, že som sa v puberte raz ráno neprebudil a neuvedomil som si, že som chlapec. Jednoducho, som sa od malička tak cítil. Mám fotku v mobile, na ktorej mám asi šesť rokov a na sebe oblečené sako, kravatu, vestičku. No áno, obliekol som sa na sviatky ako chlapec. Nevedel som si mnohé veci vysvetliť. Nechcel som nosiť gumičky do vlasov. Akože boli také pokusy, keď mi babka kúpila tričko s bárbinami.

Malý Oliver , babka	Babka: Aha, pozri aké krásne tričko s bárbinami. Oblečieš si ho dnes do školy. Malý Oliver: Babi, ja si to tričko neoblečiem, chcem tričko s Batmanom. Babka: Ale no tak, veď ti tie bárby ti pristanú. Malý Oliver: Neznášam bárby. Všetci sa mi budú v škole smiať. Babka: A keď tam prídeš s Batmanom, tak čo si myslíš, že budú všetci jasat'? Malý Oliver: Ale s batmanom nebudem vyzerat' hlúpo. (mlčí) Pochop prosím, že sa nechcem cítiť trápne. Babka: Nebuď taká Anička. Malý Oliver: Baby....!!! Babka: Dobre, dobre.. Obleč si to s batmanom. Aspoň daj si do vlasov gumičku. Malý Oliver: Fuj, tak to nikdy.
Oliver monológ	Nikdy som nechcel ísť von v tričku s bárbinami, pretože som nechcel vyzerat' ako hlupák. Neskôr nastúpila puberta, tak som si začal uvedomovať, že tu je niečo inak, ako majú napríklad moje kamošky, ktoré sú považované za dievčatá. Keď som prišiel do puberty, spozoroval som, že moji spolužiaci sa menia na mužov a ja som získaval presný opak. Neskôr som si však začal všímať, že aj tá spoločnosť ma začala posúvať do ženskej roly. Čím ďalej, tým viac som musel riešiť veci zo ženského sveta. Na ten rozhovor nikdy nezabudnem. Nočná mora.
	V kuchyňi

Babka a malý Oliver:	Babka: No čo, ako ide život? Malý Oliver: Normálne aj nenormálne. Babka: Ako to myslíš? Malý Oliver: Rozmýšľam ako ďalej so životom... do budúcnosti Babka: Máš niekoho? Malý Oliver: Hej aj nie. Bojím sa ako budeme žiť. Babka: Pozri sa je to jednoduché: Ty musíš vedieť variť, prať a žehliť. Ty sa budeš raz starať o domácnosť, keď si raz nájdeš muža. Malý Oliver: Čo? Čo si mám nájsť? Robíš si zo mňa srandu? Babka: Budeš sa vydávať a basta! Malý Oliver: Baby ja sa nemôžem vydávať! Mne sa páčia dievčatá!! Už to pochop!! Babka: Ja odpadnem, pomóóc. Držte ma..
Oliver monológ	Moja babka nevedela, čo sa to so mnou deje. Maximálne si myslela, že som lesba. O týchto témach sa v deväťdesiatych rokoch nehovorilo nahlas, o žiadnych podobne kontroverzných. Nedalo sa o nás nikde dočítať. V médiách sme neboli skoro vôbec prezentovaní a ak áno, tak nie pozitívne. Neskôr som sa od babky odsťahoval, pretože ma vzali na vysokú školu. Musím povedať, že práve tieto rozhovory s babkou a momenty na základnej škole vo mne zanechali trvalé následky. Naposledy, keď som odchádzal sme sa veľmi pohádali.

Babka Oliver	Oliver: Baby, poď si sem sadnúť. Musím ti niečo povedať. Babka: Už sa na teba nevládzem pozeráť, ako to pre Boha vyzeráš? Devla miro. Čo to máš na sebe, veď si žena, žena. Chodíš v košeli, máš pánske nohavice a čierne topánky. Si predsa žena... Musím sa za teba hanbiť. Oliver: (kričí) Stačí babka, stačí.. Musím ti oznámiť dôležitú vec. Som transgender a chcem prejsť premenou zo ženy na muža. Inak povedané chcem prejsť tranzíciou.. Babka: Akou premenou? Šibe ti? Oliver: Chcem prejsť premenou, aby ma okolie pokladalo za to čo som vo vnútri. Chcem, aby ma okolie vnímalo ako muža, pretože ním som. Chcem sa cítiť dobre v spoločnosti. (skočí mu do reči). Babka: Takže ty si nedáš povedať. Okamžite vypadni z môjho domu. Ty buzerant. Bodaj by ťa vlastná matka nebola nikdy porodila. Vypadni, lebo ťa zahluším. Okamžite, a už sa mi tu neukazuj na oči. Čo si o sebe myslíš, Vraj premena, premena. (Oliver pozerá na ňu) No čo pozeráš, prac sa mi z očí a hned'!!! Oliver: Ako chceš. (Oliver odíde, buchne dverami)
	Obraz č. 2
Oliver monológ	Rozmýšľam o tom, čo je po smrti a či tam tiež existuje nejaký čas. Či tam stretnem svojich rodičov. Prečo sa na mňa ľudia pozerajú, akoby skúmali, kto som? Neveria mi, keď o niečom hovorím, nesnažia sa ma pochopiť, a preto som radšej ticho. Ak má naozaj niečo zmysel, čokoľvek, prečo je to mizivé? Štúdium na fakulte politických vied a medzinárodných vzťahov bolo pre mňa dôležité, aby som bol úspešný, mladý muž. Šťastie v kartách, nešťastie v láske. To bol presne môj prípad. Vždy som hľadal spriaznenú dušu a keď som si myslel, že je to tá pravá, niečo sa stalo.
	Obraz č. 3
Oliver monológ	Jediné dievča, s ktorým som kedy spal, bola moja spolužiačka na priváte.. Neviem, či mi rozumiete. Mal som osemnásť rokov a bol som opitý, chlapci ma prehovorili.
	Na priváte

Oliver, On1, On2	On1: Hej šunes Oliver: No čo je? On2: Keď sa vyspíš so spolužiačkou , dám ti fľašku. Oliver: Ej ta čo si. A s ktorou.? On1: Vyber si. Neboj sa nepovieme nikomu. Možno... On2: No asi bude potrebovať niečo na guráž. Oliver.: Neeee! nechcem nič piť. On1: Ale no, daj si. Budeš krajší. Oliver: No dobre...
Oliver monológ	A od tej doby nič. Možno som sa z toho potreboval spamätať... „Temnota nemôže vyhnať tmu: dokáže to iba svetlo. Nenávisť nemôže vytlačiť nenávisť: to môže urobiť iba láska.“ To povedal jeden bojovník za ľudské práva (Martin Luther King). Ja som videl svetlo práve v momentoch, keď som bol rešpektovaný svojim okolím.
	Obraz č. 3
Oliver monológ	Sedeli sme doma s kamošom a kecali sme o živote. Neskôr som mu spomenul jednu Indku, s ktorou som sa pred nedávnom zoznámil v parku. Bola veľmi pekná, ale mala zlú povahu. Jedno hovorila, druhé robila.. Dá sa povedať, že som do nej bol zamilovaný. Ona bola taká sebavedomá, vedela, čo chce od života a nepotrebovala nikoho. Páčil sa mi skrátka jej štýl. Bola neskrotná, to ma na nej fascinovalo. Tá jej postava v tvare huslí... A keď ležala u mňa v posteli, tak som bol celý bez seba..
	V izbe u Olivera (krb – indická hudba)
Oliver a Indka	Oliver: Kedy si mala naposledy sex? Indka: Dva týždne dozadu. Prečo? Oliver: Musím ti povedať jednu vec. (Pauza) Nemám penis. Indka: To vážne?“ (smiech) A to ako? Oliver: Normálne. Narodil som sa v ženskom tele. Cítim sa ako muž. Som muž. Síce z vagínou, ale muž. Vieš, ja s každým hovorím úprimne a na rovinu. Pochopím, ak sa rozhodneš, že nie. Indka: To nevadí. Si krásny. Pod' ku mne.

Oliver monológ	Prečo to teda ženy dokážu prijať, ale spoločnosť nie? Prečo ľudí zaujíma to, čo mám medzi nohami? Prečo nás jednoducho ľudia nemôžu prijať takých, akých sme, a tak, ako by sme chceli, aby nás videli?
	Obraz č. 4
Oliver monológ	Naša krajina je obrovská klietka plná nenávisti. Ľudia sa často riadia tým, čo vidia v médiách a čo prináša ich obsah. Tu sa stále rieši, či sme vlastne skutočne ľuďmi. Bojujem s tým, ako nás vníma spoločnosť. Ja som so sebou spokojný, mám sa rád. Priatelia a známi ma tiež majú radi, ľúbia ma takého, aký som. Žijem a dýcham tak ako každý iný človek. Rod či identita je komplexná záležitosť, ktorá nie je ani zďaleka taká jednoduchá, ako nám ju prezentuje spoločnosť. Štve ma, že som terčom rôznych debát a výsmechov. Ľudia nás vnímajú ako šialencov, vidia nás ako popletených a chorých uchylákov či kriminálnikov. Ako náhle niekto nepodlieha rodovým alebo iným normám spoločnosti, tak je ihneď diskriminovaný. Prečo to tak je?
	Obraz č. 5
Oliver monológ	Denis je môj najlepšší kamarát, bývame spolu na byte. Aby som bol presný stará sa o mňa, vždy ma ochotne vypočuje a pomôže. Občas mi tá starostlivosť lezie na nervy, ale mám ho rád. Pred nedávnom ma volal na oslavu narodenín, kamoši oslavovali. Nevedel som si vymyslieť výhovorku ale napokon..
Denis a Oliver:	Denis: (kričí) Pod', ideme na oslavu. Dávid má narodeniny. Oliver: Nie, nejdem. Idem na rande. Denis: (Nahnevane) Zasa? To si nemôžeš dať aspoň na chvíľu pauzu? Kto to je? Oliver: (Klame ho) Poznáme sa už od strednej školy. Denis: No jasné.

O. monológ	Pravda bola však iná. Daniela prednedávnom sedela sama v kaviarni, prihovoril som sa jej, prehodili sme zopár slov a vypýtal som si telefónne číslo. Povedala, že je voľná, tak som nemal na čo čakať. Prišiel som pred podnik, hovorím si: Do kelu, Daniela je nejaká vysoká. No dobre, nevadí. Šiel som s ňou dovnútra a sadli sme si k voľnému stolu. Daniela bola krásna, s dlhými čiernymi vlasmi, štíhla a mala krásne svetlohnedé oči. Uvažoval som o tom, či náhodou nie je tá pravá. Medzi mnou a ňou preskočila iskra. Neskôr šla na toaletu a ja som rozmýšľal: Hm, je to chytrá žena, múdra, vtipná, ale niečo mi tu nesedí. Nemôže byť taká dokonalá. Keď som sa vrátil späť k stolu, tak to začalo..
	V barovej reštaurácii
Daniela a Oliver:	Daniela: Budem k tebe úprimná, pretože vidím, že si super muž. Pred dvomi rokmi som sa rozviedla. Urobila som veľkú chybu. Mám dvojročnú dcéru. (pauza) Oliver: Deti mi nevadia, mám ich rád. A stretávaš sa s malou či nie? Daniela: Áno samozrejme. Milujem svoju dcéru. Oliver: Tak to je dobre. Tvoja dcéra ťa teraz potrebuje. Daniela: Musím ti ešte niečo povedať. Oliver: Nie, už prestaň, je toho na mňa akosi príliš. Daniela: Už len jedna vec. Som youtuberka! Oliver: Čo? A aké videá natáčaš? Akého typu? Daniela: Také videjka. Za jedno video mi zaplatia 2 000 eur. Oliver: No tak to je super. A aký produkt predávaš? Kolagen alebo nebodaj kebab? (robí si srandu) Daniela: Natáčam videá pre dospelých. Oliver: Ty si zo mňa robíš srandu! Daniela: Keď chceš, tak si môžeš aj ty zarobiť .. Oliver: Ako to myslíš? Daniela: Oliver, som pornoherečka. Oliver: Si pornoherečka? (brutálny smiech) Tak toto sa môže stať naozaj len mne. To, že si rozvedená a máš dieťa, tak to by som ešte ako tak zniesol, ale to, že si pornoherečka, to už je na mňa až príliš.

	Oliver: Nuž zaplatil som účet aj Bolta pre ňu a šiel som sa prejsť. Predýchať to. A to som jej ani nestihol povedať, že som transgender. Myslím, že ani nebolo treba.
	Obraz č. 6
Oliver monológ	S Denisom sme sa rozhodli, že ideme večer do baru. Popíjali sme whisky, zbadal som dve baby, usmievali sa na nás. Samozrejme zbalili sme ich. Jedna z nich ma dosť provokovala. Hovorila po anglicky. Tá druhá, ktorú zbalil Denis, hovorila po maďarsky. No tá moja mala krásne, čierne hlboké oči. Dostala ma, totálne. O del upre, mundardža man. Myslel som len na to, kedy spoločne odídeme ku mne. Klamem, myslel som aj na môj penis. Na to ako jej to oznámim. Tak sme sa s Denisom začali pred nimi dohadovať po slovensky. Hádali sme sa, kto z nás pôjde do hotela a kto zostane u nás doma. Dohodli sme sa. Denis sa pobral s tou svojou a ja tiež. Cestou som jej povedal, že nemám penis.
	Vonku pri aute
Oliver a žena z baru:	Žena z baru: You are so beautiful... On: You have very nice eyes... Žena z baru: Thanks.. On: I must to tell you something... Žena z baru: What? Tell me... On: Sorry, but I don't have phenis... Žena z baru: Ok. Do you wanna fuck me, or no? (smiech)
Oliver monológ	Veľmi sa smiala. Zvyšok si už asi viete domyslieť.
	Obraz č. 7
Oliver monológ	Myslím na ňu. Už sú to skoro tri roky, čo sme sa nikde nestretli. Sem - tam chodievam do toho baru, kde sme pili víno a spomínam. Pravdepodobne niekoho má. Ach tá indická noc ma dostala. Stále ju mám v hlave. Zablokovala si ma na všetkých sociálnych sieťach a neozvala sa, akoby som pre ňu umrel. Nevieť si vysvetliť, prečo sa tak správa. Už ani neviem, ako vyzerá. Keby tu bol Denis, tak by mi ochotne poradil.. Ach..

Denis a Oliver:	Denis: No dobre, pozrieme sa do tvojej hlavy. Je niekoľko možností, prečo na ňu nemôžeš prestať myslieť. Jedna je horšia ako druhá. Ona ti niečo vzala. Oliver: A čo? Denis: Tvoje srdce? Ty si jej to dovolil, nikto iný, len ty. Ukázal si jej svoje slabosti a ona ich zneužila. Oliver: Je mi z toho zle.. Neviem, čo to so mnou je. Denis: Nevieš byť sám, tú prázdnotu po vzdialenej rodine zaplňuješ náhodnými známosťami, dúfaš, že ti to dá emocionálne zázemie. Ty, ty si sa takto rozhodol. To bolo tvoje rozhodnutie. Rozhodol si sa pre vysokú školu. Dávno si nebol medzi svojimi, babka ti zomrela v domove, dlho si nevidel svojich súrodencov, ani by ťa už nespoznali. Máš teda dve možnosti: buď sa na svoju kariéru vyserieš a pôjdeš domov do Krompách a budeš emocionálne naplnený, alebo ostaneš tu a budeš sa trápiť. Si Róm, nevieš žiť bez svojich ľudí z komunity. To preto si ťaháš hocikoho do postele, aby si zaplnil prázdne miesto. Spoločnosť ti na chvíľu naplní srdce, neskôr však zistíš, že to nie je to pravé. Skúšať to môžeš, ale prázdnotu nenaplníš. A neľutuj sa, preboha. To sú tvoje rozhodnutia, ty robíš zle sám sebe. Oliver: Máš pravdu, Denis. Ja sa zmením, uvidíš.
	Obraz č. 8
Oliver monológ	Denis bol dobrý človek, každému ochotne pomohol a poradil. Bol oveľa múdrejší než ja, mal samé áčka na škole. Cítim sa tak sám v tejto spoločnosti, pri ňom som mal aspoň pocit istoty. Keby sa mi niečo stalo alebo by som niečo potreboval, tak som sa mal na koho obrátiť.
	Obraz č. 8

Oliver monológ	Ach, priateľu, tak veľmi mi chýbaš, ostala mi tu len tvoja košela a spomienky. Denis odišiel z môjho života, navždy. Tá noc sa nám stala osudná. Boli sme opití, sadol si za volant, keď šiel s tou babou z Budapešti do hotela. Kiežby som to bol ja. Ach, ja biedny teraz už nemám takého človeka. Zostal som sám, bez rodiny, bez priateľa a lásky. Myslíte si, že je to skúška? Každý zdieľa nejaký názor a často aj jeden uhol pohľadu. Niekedy sme zlí aj k ľuďom, ktorých ľúbime. V dnešnej dobe ti málokto povie pekného slova. Deloro (Boh) nám dá to, čo potrebujeme, len si to musíme vypýtať. Krásne je žiť tak, ako si človek predstavuje, ba ešte krajšie, ak s tým aj ostatní súhlasia. Zostal som sám, bez rodiny, bez priateľa a lásky.
	Obraz č. 9
Veronika monológ	Volám sa Veronika, mám devätnásť rokov a pochádzam z východného Slovenska. Mamka pracuje v papiernictve a otec teraz podniká, ale v deväťdesiatych rokoch pracoval ako prednosta na Okresnom úrade v Poprade. Obaja sú vysokoškolsky vzdelaní. Ja momentálne študujem na vysokej škole a vo voľnom čase sa venujem deťom. Mojm snom je s nimi pracovať. Mala som v živote veľké šťastie, ale ostatné deti toľko šťastia nemali. Moje srdce mi hovorí, že ich mám veľa naučiť, chcem byť ich vzorom. Neviem presne, čo by som v živote chcela robiť, ešte sa hľadám. No, najprv by som však chcela zistiť, kto som. Nevedela som ani to, že som Rómka, dozvedela som sa to až teraz – v devätnástich rokoch. Mala som kamaráta, s ktorým sme si boli veľmi blízky, chceli sme spolu začať chodiť.
	V obývačke

Syn, otec a matka:	Syn: Čaute... Oco: No servus. Ty kde sa túlaš? Dnes sme mali spolu maľovať steny. Mama: Zase bol s tou....Cigánkou. Syn: A čo aj keby, je to moja vec. Oco: Keby si si radšej plnil domáce povinnosti bolo by lepšie... Syn: Dobre, ja Vám to už poviem. Oco, Mama: Čo. Syn: Veronika sa mi veľmi páči, chceli by sme spolu začať chodiť. Mama a Oco: (obaja) Čo? Syn: Viem, že vám sa nepáči to, že je Rómka, ale vychovali ju Slováci. Je z dobrej rodiny, vychovaná a slušná. Oco: Tak na to zabudni. Cigánku mi sem nedonesieš. Syn: Ale ja ju mám rád. A budem sa s ňou stretávať...či sa vám to páči alebo nie. Mama: No ja sa asi zbláznim. Oco: (ide ho biť) Počúvaj ma sem, zasran. Ak čo len raz ťa s ňou uvidím, prisahám že ti dolámem kosti a jej tiež. Hanbu nám len robíš!!! (strelí synovi facku). Syn: Prestaň ma biť počuješ?!! (vráti otcovi päšťou do hlavy). Mama: A dosť!!! Vypadni do svojej izby!!! Oco: Toto mu nedarujem. (kričí už len po ňom). Prisahám ak ťa čo len raz uvidím s tou špinou, cigánkou... tak si ma nepraj!!!
Veronika monológ:	Rodičia mu povedali, že mu nikdy nedovolia, aby chodil s Cigánkou. Veľmi som vtedy plakala a cítila som sa ponížená. Za svoj pôvod predsa nemôžem. Stretávali sme sa tajne, chodili sme spolu do kina a na zmrzlinu. Keď Daniela doma veľmi zbili, odvtedy sme sa už nikdy nezhovárali. Niekedy sa vídame v škole alebo v autobuse, sem-tam sa naňho pozriem, ale moja dôstojnosť mi nedovolí sa s ním baviť. Nie preto, že by som ho nemala rada, práve naopak, vážim si to, ako sa za mňa doma postavil. Cítila som však, že sa mám od neho držať ďalej, aby som mu nespôsobila ďalšie problémy.
	Obraz č. 10

Veronika monológ:	Cítila som strach, bála som sa vstúpiť do nových vecí a pokračovať ďalej vo svojom živote. Povedala som si, že to tak už ďalej nemôže ísť, už takto nechcem žiť. Prosila som Boha, aby mi odpustil. Sedela som na zemi v izbe a s plačom som sa modlila.
	V izbe plače
	Otče náš, ktorý si na nebesiach, posväť sa meno tvoje, príď kráľovstvo tvoje, buď vôľa tvoja ako v nebi, tak i na zemi. Chlieb náš každodenný daj nám dnes a odpusť nám naše viny, ako aj my odpúšťame svojim vinníkom, a neuveď nás do pokušenia, ale zbav nás zlého. Amen.
	Boh mi vložil do hlavy jednu myšlienku a vtedy som prestala plakať. Bol to zlom. Cítila som neskutočnú energiu a slobodu, zrazu som mala čistú myseľ. Vnútro bolo zrazu čistejšie. Videla som svetlo na konci tunela. Obliekla som sa, naraňajkovala a šla na autobus do školy.
Veronika a spolužiačka 1	Spolužiačka 1: Vieš, čo sa mi snívало? Veronika: Prosím? Spolužiačka 1: Vraj si zomrela a všetkým si dala odkázať, nech chválime Pána Boha v každom čase. Veronika: To vážne? Spolužiačka 1: Naozaj. Bol to divný sen. Aj ja som sa zľakol. Veronika: Ďakujem za info. Spolužiačka 1: Dávaj si na seba pozor.
Veronika monológ	Modlila som sa, aby sa mi už tá myšlienka na smrť nikdy nepripomenula, chcela som na to zabudnúť. Tento človek mi ten pocit pripomenul znova a ja som z toho bola rozhodená, cestou do školy som plakala. Sadli si ku mne spolužiačky a snažili sa ma upokojiť.

Spolužiačka 2 a V.	Spolužiačka 2 : Hej Veronika! Čo sa deje, prečo plačeš? Veronika: Ale nič mi nie je. Spolužiačka 2 : No tak vidím, že sa ti niečo stalo. Hovor. Veronika: Henten chalan mi povedal, že sa mu snívalo, že som umrela. Spolužiačka 2 : Ale prosím ťa, Veríš jemu alebo Bohu? Veronika: Samozrejme, že Bohu.
V. Monológ:	Hovorí sa, že keď Boh zvíťazí nad diablom, tak diabol pošle človeka, aby ti znovu zobral. Ja som si to nedala vziať, preto si hovorím, že moje vnútro je uzdravené, a tak cítim pokoj. Stalo sa vám niekedy niečo podobné?
	Obraz č. 11
Veronika monológ:	Prednedávnom som v jeden večer cestovala do Budapešti, sama. Šla som na víkend k tete Malike, ktorú mám veľmi rada. Sedela som sama v kupé, keď si ku mne sadol starý, šedivý pán. Čítala som si knižku, ktorú som dostala do daru. Boli to tuším, príbehy Aniny Botošovej.
	Vo vlaku
Veronika a starý pán	Starý pán: Prepáčte slečna. Chcel by som sa vás na niečo opýtať. Dúfam, že vás to nebude obťažovať. Veronika: Nie, pokojne sa opýtajte. Starý pán: Vy ste moslimka? Veronika: (vyľakane) Nie, pane, som Rómka zo Slovenska. Prečo sa pýtate? Starý pán: Iba tak pripomínate mi niekoho, koho som poznal. A bola to moslimka. Veronika: Aha. A ste v kontakte? Starý pán.: Bohužiaľ už nie. Len som sa dopočul , že zomrela. Bola to veľmi dobrá žena. Veronika: To ma mrzí. Boli ste si veľmi blízki? Starý pán: (Zmení tému) Nikdy nikoho nepros, aby vykonával dobro, nenúť ho, nezastrašuj, nevyhrážaj sa. Aj keby si veľmi chcela zmeniť srdce človeka na dobré, nikdy to nerob. Boh svoju prácu urobí sám, ty môžeš byť len príkladom, vzorom a nie Bohom. Poslúchaj ho aj svoje srdce. Srdce vidí to, čo oči vidieť nedokážu. Nie je v tvojej moci meniť srdcia ľudí, musíš to dovoliť Bohu.

Veronika monológ	Bože, aké krásne je pozeráť sa na veci zo správneho uhla pohľadu. Len ty mi dávaš túto silu, posielaš mi dobrých ľudí do cesty. Za to ti ďakujem. Pochopila som, že do seba všetko zapadá. Nič sa nedeje len tak. Všetko má svoj význam a čas.
	Obraz č. 12
V. monológ	Na vysokej škole pedagogickej som sa stretla s mladými aktívnymi Rómami. Zrazu to pre mňa malo úplne iný význam. Zaujímalo ma, čo robia, čomu sa venujú, ako žijú. Začala som sa s nimi stretávať. Chodili na rôzne spoločenské akcie, ktoré som dosiaľ nepoznala. Chodila som s nimi všade. Najviac sa mi páčili rómske festivaly, ktoré sa konali počas leta na celom Slovensku, teda najmä na východe. V apríli sa konajú oslavy pri príležitosti Medzinárodného dňa Rómov. Počas osláv som sa zoznámila s Lydkou, vedúcou folklórneho súboru v Prešove.
	Na festivale
Veronika a Lydka	Lydka: Ahoj, príjdi sa k nám pozrieť do komunitného centra. Deti si prídu zajtra urobiť domáce úlohy. Veronika: Dobré, prídem. Som na detičky zvedavá. Lydka: Máš rada deti? Veronika: Áno, veľmi.
Veronika monológ	Deti si ma oblúbili, mali ma rady, pretože som im s úlohami pomáhala. Bola som dobrá v matematike a za rýchly čas som ich naučila, ako treba postupovať pri slovných úlohách. Zlepšil sa im priemer v škole a neskôr mi za to pekne poďakovali. Pamätám si, že mi upiekli koláč a na oplátku ma deti naučili nejaké kroky z rómskeho tanca. Bolo to úžasné, také obohacujúce pre dušu. Cítila som, že toto je to pravé, čo chcem v živote robiť. Chcem pracovať s deťmi, naozaj. Bože, ďakujem ti za túto nesmiernu radosť. Ďakujem, ďakujem, ďakujem.
	Obraz č. 13

Veronika monológ	Na vysokej škole som stretla aj Tomáša. Bolo to počas obedňajšej prestávky. Celý čas sme sa na seba usmievali, akoby sme sa poznali celý život. Prišiel sa so mnou zoznámiť. Bol priamy a celkom pekný. Pobožkal mi ruku. Tam sa začal písať príbeh nás dvoch. Bolo to pre mňa niečo nové. Mal iné zvyky a veľa mi rozprával o rómstve a o histórii. Bol veľmi inteligentný, sčítaný a rozumel mi. Učil ma vtipné rómske príslovia a porekadlá: „God’aver thovel e čhib pro jilo, lačho sikhavel o jilo čhibaha.“ („Múdry kladie jazyk na srdce, dobrý ukazuje srdce jazykom.“) Veľmi sme sa smiali, pretelefonovali sme spolu celé noci.
	Tefefonát č.1 v izbe
Veronika a Tomáš:	Tomáš: Haló, slečna, haló, čo robíte večer dnes? Veronika: (Smiech) Ty ma vždy rozosmeješ. Tomáš: Čo robíš? Veronika: Čítam si knihu. Tomáš: Fí ha. Vari tú čo som ti dal? Veronika: Áno. Tomáš: A kde si na ktorej strane? Veronika: No už som na 184 strane. Je to krásne. Tomáš: Vedel som, že sa ti to bude páčiť. Je to krásny príbeh dvoch ľudí, o zakázanej láske. Veronika: Hej, veď som si aj poplakala. Pripomína mi to... veď vieš. Tomáš: Hej viem. Ale tento príbeh končí dobre a budú spolu navždy. Veronika: Ježiš ty si debil... Ty si mi povedal koniec... (smiech) Tomáš: Aha, prepač (smiech). Verím, že aj náš príbeh tak skončí. Krásne. Veronika: Hej, hej ty... (Smeje sa, trochu je cítiť rozpaky), Dobrú noc. Tomáš: Aj tebe. Zajtra sa vidíme. Pa.. rád som ťa počul. Veronika: Pa. Aj ja teba.
Veronika monológ	Veľa mi o sebe rozprával, otváral sa mi aj ja jemu. Často som mu hovorila, že mám blízko k Bohu, pretože ma tak rodičia vychovali. On ma vždy vypočul, ale mal na túto vec úplne odlišný názor. Čím viac som spoznávala rómsku kultúru, tým viac som bola bližšie k Bohu. On ma drží vždy za ruku v dobrom aj v zlom. Pomáha mi prežiť život v pokoji a viere.

	Obraz č. 14
Veronika monológ	Keď si ma mama s ockom adoptovali, tak ich rodina odpísala, pretože si vzali rómske dievčatko. Ale moji rodičia sa nevzdali, dobre ma vychovali a dali ma do školy. Nikdy im to nezabudnem, oni sú môj život, moja rodina. Keď som povedala doma, že niekoho mám, chceli zistiť s kým sa stretávam. Mamka je dosť emotívna a niekedy to prehánala. No nikdy to nemyslela zle.
	Obývačka doma:
Veronika a mama	Mama: Kto to je? Z akej rodiny pochádza? Je veriaci? Kedy sa s ním stretneme? Veronika: Mami, prestaň ešte je skoro o tom hovoriť, sme spolu krátko a neviem čo cítim. Mama: Veď za to! Čím skôr o ňom budeme hovoriť, tým lepšie! Veronika: Volá sa Tomáš. Mama: Z akej rodiny pochádza? Veronika: Pochádza z rómskej rodiny, ak narážaš na to. Mama: Preskočilo ti? Za chvíľu ich tu budeme mať všetkých. Príde jeden a s ním ďalší desiat. Veronika: Ale mama, Tomáš je zo slušnej rodiny, ako môžeš niečo také povedať. Mama: Ako vieš? Už si bola u nich doma? Veronika: Nie.

Veronika monológ	Bože, musím ti niečo povedať. Rodičia ma poslali k Tomášovi domov, aby som zistila ako bývajú. Ešte som nad návštevou nerozmýšľala, pretože som Tomáša vnímala len ako blízkeho priateľa. Spoznala som aj druhú - rómsku stranu, spôsob ich života, pomohlo mi to rozhodnúť sa. Bože, ja už viem čo chcem. Viem kto som. Raz mi jedna známa povedala, že som ako tyčinka Koko. Navonok tmavá ako čokoláda a vo vnútri biela ako naše dievčatá. Vždy som sa z toho smiala, nevedela som si pod tým nič predstaviť. Som Rómka len preto, lebo ma za ňu považuje okolie. Bola som vychovávaná v rodine z majoritnej spoločnosti, páči sa mi tento spôsob života, páčia sa mi slovenské zvyky. Mám rada slovenské piesne, ľudovky, Waldemara Matušku, Lúčnicu, Mariku Gombitovú. Nechcem byť niekým len preto, že to odo mňa niekto očakáva. Prečo musím každému vysvetľovať svoj pôvod? Chcem byť len šťastná. Tomášovi som musela všetko vysvetliť.
	Telefonát č.2 v izbe

Veronika, Tomáš	Tomáš: Haló, slečna, haló.. čo robíte večer dnes? Veronika: Tomáš, ahoj. Tomáš: Žiaden smiech? Niečo sa deje? Veronika: Nie, nechcem o tom hovoriť. Ozvem sa, keď bude čas. Tomáš: Wewe, počkaj, neskladaj. Povedz mi aspoň nad čím premýšľaš. Trápim sa.. Veronika: Vieš, ako som ti hovorila, že mám blízko k Bohu. Tomáš: No.. áno. Veronika: Myslím, že.. (ticho) Tomáš: Čo? Ja viem len to, že si sa mi po návšteve u nás doma odcudzila. A ja neviem prečo. Veronika: (Ticho) Tomáš: Si tam? Veronika: Som. Tomáš: Tak čo? Povieš mi na to niečo? Veronika: Tomáš, ja chcem pracovať s deťmi. Chcela by som niekam odcestovať a oddať sa práci s deťmi, šíriť naše náboženstvo. Tomáš: Chceš sa stať mníškou? Veronika: To asi nie.. Tomáš: Tak čo? Veronika: Misionárkou, chcem sa stať misionárkou. Tomáš: Ale veď to je super. Veronika: V mojom prípade teda manželstvo a deti neprichádzajú do úvahy. Tomáš: Takže si sa už rozhodla. Veronika: Áno. Tomáš: Ja som to vedel od začiatku.. No, dobre, tak sa maj pekne a všetko dobré. Veronika: Kúsok môjho srdca bude navždy patriť tebe. Opatruj sa, Tomáš. Zbohom.
	Obraz č. 15

	Ak Ťa Boh volá, nepozerať na svoje možnosti, ale na to, čo ti Boh hovorí, pretože len on vie, ako ti pomôcť. Boh ti dá všetko, čo potrebuješ. Bez ohľadu na vážnosť situácie. Len on vie, aké má s tebou plány. Je mi ľúto Tomáša, musela som to ukončiť, neubližovať mu. Už sa mi dávno neozval, asi potrebuje čas. Mám ho stále rada, ale nemôžem ho milovať, pretože milujem Boha. On ma povoláva k sebe, jedine jemu môžem slúžiť. Musela som sa podriaďovať jeho vedeniu, moja duša to tak cíti. Ak by som to neurobila, prežila by som svoj život v neskutočnej biede, chaose a v strachu. Dôverujem mu a verím v to, že si ma nevybral náhodou. Našla som samú seba. Dnes už viem, že som Slovenka. Poznám svoju cestu. Tou cestou je Boh. On vedie môj život a ja mu budem pokorne slúžiť vždy a všade. Bože, veď ma .. nech sú moje nohy tvojimi nohami. Nech moje ústa oslavujú tvoje meno Naveky Amen.
	Obraz č. 15
Rosa monológ:	Som najstaršia zo siedmich detí. Janíčko žil v Čechách, hovorí sa, že zomrel na ulici. Dežko, ten žije s matkou, má jedného chlapca, alimenty neplatí. Ostal sám bez ženy ako starý mládenec, žije len pre pálenku a cigarety. Zabudol na úctu k svojej matke a vlastne ku každej žene. Oľgu sa zobral Ota, žijú v Belgicku. Porodila dvoch chlapcov a jedno dievča. Erny už ani nevie, ako sa volá, to má z toho koxu. Furt len fetuje, mária ho skáre. Erža žije v Čechách s tým krpatým, slintavým Ďodim. Čo keď rozpráva tak oplýva celý svet. Posledná je Gizka. Nedávno sa vydala, keď chceli odísť prednedaňom zo Slovenska, havarovali. Udreli autom do stromu a ostali po nich len tri malé deti, ach nešťastie. Všetci moji súrodenci majú učňovky. Laci – elektrikár, Gizka – krajčírka, Erža a Oľga – kaderníčky. Každého z nás vychovali tí istí rodičia, ale všetci sme odlišní, nejednakí. Vždy som chcela pre svoju rodinu to najlepšie. Od všetkých som vyžadovala, ale aj dávala paťiv – úctu. Neexistovalo, aby sa dievča s niekým vyspalo len tak. Keď spolu niečo mali, bola to veľiká hanba, museli žiť spolu celý život. Pamätám si na svoju sestru, každý deň chodila von s jedným chlapom. Mama na ňu vždy nadávala, dohovárala jej, hovorila jej o našich tradíciách a zvykoch.
	V osade

Sestra a Mama	Sestra: Čau mamu. Už som doma. So taďal? Čo si varila? Sestra: A to je všetko? Mamu varila si niečo? (Pozrie sa na mamu) Čo je čo sa deje? Prečo si nervózna.? Mama: Aj mám byť prečo nervózna!! Zasa si prišla neskoro domov, ani si mi nedala vedieť, že prídeš neskôr. Chudes porážka. Načo máš ten mobil na parádu? Sestra: Hlavne sa upokoj mamu. O nič nejde. Prišla som trochu neskôr no a čo. Svet sa nezrúti. Mama: Prosím? Asi som zle počula!!! Ja sa z teba zrútim. Nevieť čo je s tebou, lobzuješ si s kadekým, chodíš po nociach domov, niekedy ani neprídeš. To ako budeme ako rodina vyzerat' pred ostatnými čo? Jasne som ti vravela, ako to chodí. Máš mať jedného chlapa, a kým sa nevystrojí svadba, žiadne vyspávania. Rodinné zvyky poznáš. Tak ich neporušuj. Najprv svadba potom radosti. Som tvoja matka, žiješ pod mojou strechou. A kým si tu, platia tu isté rodinné pravidla. Sestra: Och devla...devla.. Neboj sa mama dlho sa tu už nezdržím. Mama: Čo si povedala? Ja som to počula. Nehnevaj sa, ale správaš sa ako... vieš čo idem do izby radšej... čo si tým myslela, že dlho sa tu nezdržíš.? Sestra: Presne tak, ako si počula. (odíde preč z domu a zabuchne dvere za sebou zvuk zabuchnutia dverí)) Mama: Hej kam si sa vybrala slečna? Okamžite sa vráť!
	Raz neprišla domov celý týždeň, mama s otcom šli po ňu, chceli ju vziať domov. Ona sa však u budúcej svokry udomácnila a už sa domov vrátiť nechcela.
	Na dvore u svokry
Mama a sestra	Mama: Tak tu si. To nemyslíš vážne slečna! My ťa hľadáme s otcom a ty si sa nám celý týždeň ani len neozveš? Fuj! že sa nehanbíš!! Sestra: Mama, chcela si svadbu, tak ju chystaj a nenadávaj. Ja sa už domov nechcem vrátiť. Mama: Ako myslíš.

R. monológ	Svadba bola veľkolepá udalosť možno viac pre hostí ako pre ženícha a nevestu. Rodičia vystrojili sestre svadbu rýchlo. Nemali peniaze. Museli si požičať na úrok od suseda. Nám mladým nikto nič neponúkol ani jedlo, pozvaní do domu boli len dospelí. Neskôr si jedna žena všimla, že sme hladní, tak nám navarila halušky s kapustu. Pozvala do vnútra nás družičky, ale šli za nami aj chlapci. My sme sa hanbili pred nimi jeť aj oni pred nami, je to u nás zvykom. To by sme radšej zomreli od hladu, než aby sme pred nimi mali prežívať. Sedeli sme a pozerali na plnú misu halušiek. Hovorili sme chlapcom, aby odišli, ale oni nechceli. Ďžan het.. Neskôr sme sa najedli a odišli znovu tancovať. Dievčatá tancovali, ja som sedela a čakala, či si po mňa niekto príde. Bola som tajne zamilovaná do Ďuriho, muža mojej tety. Ak by sa niečo medzi nami odohralo, bol by to veľký hriech, hanba, vyrutíli by ma z domu. Nikto o tom nevedel, bolo to moje tajomstvo. Od svojich pätnástich rokoch z neho nemôžem spustiť oči. On bol mladší než ona, mal len dvadsaťdeväť a ona štyridsaťtri. Potajomky som dúfala, že si so mnou zatancuje. Zatancovali sme si spolu, práve hrali taký sladák. Von bol opitý, ale zaspieval mi..
	Na svadbe
Ďuri:	(Začne spievať skôr recitovať) Nič spolu nemáme, len sa na seba pozeráme, ale to naše dívanie sa na seba je lepšie než iných milovanie.
	O tri týždne me vydali za primáša z rodiny Penárovcov. Som šťastná, pretože som konečne po rokoch pochopila, že Ďuri nebude nikdaj moj.
	Obraz č. 16
Rosa: Monológ	V škole som mala samé jedničky. Učitelia ma chválili. Nebola som dievča, ktoré sa flákalo po uliciach s našimi Romákmi. Učila som sa každý deň, pectivo, bavilo ma to. Nemala som problém venovať všetok svoj voľný čas učeniu sa a knihám.
	V izbe na osade

Malá Rosa a Mamou:	Malá Rosa: Mami stíšiš si telku, chcem sa učiť, a ruší ma to. Mama: Že čo? Nepočujem ťa. Malá Rosa: Stíš si telku, lebo sa učím a ruší ma to. Mama: Jaj a ha dobre moja. A čo sa učíš? Malá Rosa: Všetko možné do školy. Mám toho veľa. Mama: Dobre dievčatko moje, len sa pekne uč a keď budeš veľká, odídeme odtiaľto. Malá Rosa: Odídeme? Prečo? a kam? Nie je ti tu dobre? Ved' tu máme šicko, pôdu, nebo, dážď a dobrých ľudí. Mama: Nevieš o čom hovoríš. Toto nie je život. Život je tam vonku. No uč sa len uč. Ja si idem pozrieť telenovelu. Malá Rosa: Dobre mami ale prosím ťa daj si to potichu. Mama: Jaj devla, čo nevieš , že som hluchá?
Rosa monológ:	Nevedela som, na čo presne mama narážala, v osade mi bolo dobre a nič mi nechýbalo. Odkiaľ som mala znať, že byvame zle, nemala som to s čím porovnať. Bolo to pre mňa normálne. V škole sme mali toaletu vo vnútri, ale pozerala som sa na to tak, že to je škola, preto oni majú záchod dnu. My sme mali v osade záchod vonku, chodili sme do kadibúdky. Ruky sme si umývali v chatrči, mali sme hrniec, v ktorom mama ohrievala vodu na peci, a vždy, keď som prišla zo záchoda, tak mi mama dala teplú vodu a kúsok mydla, aby som si ruky umyla. Tak to bolo. Uvedomenie nastalo, keď ma k sebe pozvala spolužiačka Lea až tam som sa uvedomila, že čo. Oni boli tiež Rómovia, lenže žili s rodičmi v dedine. Vo veľkom dome s ružovými stenami, s krásnou záhradou a drevenú bránku mali.. Vstúpili sme do jej domu, jej mama kričala aby sme si nezabudli umyť ruky. Myslela som si, že som v nebi – čistý záchod, žiadna latrína, umývadlo také, aké sme mali v škole. Každý by mal mať dôstojné, čisté a pekné bývanie.. Bohužiaľ nie každému je dopriate, prečo? Čia to chyba? Strávili sme spolu celý deň, hrali sme sa, počúvali muziku, spievali a tancovali. Mala milú mamku, napiekla nám jablkové koláče. Večer som sa vrátila naspäť domov, mamka ma už čakala. Lea ma odprevadila domov, ešte sme sa rozprávali. Cítila som, že si ma Lea a jej mama obľúbili, mali takú iskru v očiach. Rozlúčili sme sa a ja som sa za nimi ešte dlho kukala a rozmýšľala som nad tým, čo som prežila.
	Obraz č. 17

Rosa monológ:	V osade sa niekedy nevedelo, kto je to doktor. Ľudia nemali peniaze a nebolo toľko chorých jak dneska. Keď ma niečo bolelo, utekala som k babke, aby mi pomohla.
Malá Rosa, baba	Malá Rosa: Hej babka, pomôc! Babka: Čo je moja, čo sa deje? Čom plačeš? Malá Rosa: Strašne ma boli oko.. Babka: Ukáž, ktoré? Malá Rosa: Toto. Babka: No to je pravé oko. No tak vieš čo urobíme? Tu máš vreckovku , nacikaj si na ňu a utri si to oko ňou. Zopakuješ to tri krát počas troch dní. Dobre?
Rosa monológ:	Babka mi vždy so všetkým vedela pomôcť. Stará Rómka je lepšia než doktor. To hovorili aj Nerómovia.
	Obraz č. 18
Rosa monológ:	Veľmi rada som chodievala do školy. No kým som tam prišla, bola som vždy zablatená. Veď my sme ani ten asphalt nemali na tej osade. V triede sme boli všetci Rómovia. Na chodbách sa šepkali rôzne veci.
	V škole
Malá Rosa a spolužiak	Spolužiak: Toto je tá rómska trieda, z ktorej vychádzajú učitelia nervózni a niekedy aj s plačom. Malá Rosa: Aj ja chodím do tej triedy, je na mne niečo zlé? Spolužiak: Prepáč Rosa, ty sa učíš, všetci učitelia ťa chvália. Ty nie si ako oni. Malá Rosa: Ako to myslíš, oni? Spolužiak: Oni sa neučia tak ako ty. Nechodia pravidelne do školy a sú neporiadni. Malá Rosa: Aj ja patrím k nim, nie som iná. Čau.
R. monológ	Toto sa šepkalo, ale nikto to nikdy nepovedal nahlas ani nám do očí. Nechceli sme byť oddelení, vždy som sa pýtala na dôvod. No nikdy som nedostala odpoveď. Dnes v 21. storočí sa sama seba pýtam: Prečo to tak je? Bola som dievča z geta, chápala som už nejaké veci, ale stále mi nešlo do hlavy, prečo sa s nami nikto z radu Nerómov nerozpráva.

	Obraz č. 19
Rosa monológ:	Zvyk, ktorý ma počas návštevy u baby Miku zaujal. Stále sa s babkou rozprávali o paťiv – úcte, ktorú si navzájom prejavovali rodiny alebo deti rodičom. Paťiv znamená úcta, resp. rešpekt, ktorý je v rómskej komunite chápaný ako niečo posvätné. Ak ste prišli k niekomu na návštevu a neponúkol vás kávou, znamenalo to, že nechce, aby ste u neho sedeli. Človek sa postavil a odišiel z domu. Neskôr ohovoril človeka po celej osade, urobil mu hanbu. Nazval ho skupáňom a závistlivcom.
	Na osade vonku, psy štekajú
Muž a babka	Muž: Závistlivá žena pfuj. Nehanbí sa, ani vodu, ani kávu nedala človeku na stôl. Skupaňa, počkaj budeš niečo chcieť, počkaj prídem ti pomocť. Nič. Pfuj. Babka: Čo pluješ? Čo hrešíš, šak som nemala kávu. Z čoho som ti mala navariť? Vari z hlíny či zo soli? Muž: Baba jedna, ani vodu si nemala? Babka: Ja na svoje staré kríže vláčim vodu zo studne, kedy mi ty prinesieš? Len na hotové chodíš.. Hanbi sa pfuj! Muž: Treba ti vodu? Mám ti priniesť? Babka: Čo si slepí? Nevidíš, že mám vedro v ruke?
	Hlavným človekom, ktorý mal na starosci celu komunitu, bol vajda. Bez jeho súhlasu sa v osade nič robiť nemohlo. Nie preto, lebo sa ho Rómovia báli, ale preto, že mali rešpekt a verili v jeho múdrosť. Dnes už mnohé komunity vajdu nemajú, ale spomínajú na časy, keď o všetkom rozhodoval.
	Obraz č. 20
Rosa monológ:	Čo ste varili, teta? To še furt pýtali u nás v osade. So taďal? To jedno kto, či chlapci či deťčata. Pamätám si na svoju babku, ona mala už o deviatej ráno navarené a všade rozvoniavali buchty so slivkovým lekvárom. Najlepšie boli nedeľné rána, vtedy nám vždy priniesla niečo, čo navarila. Babka bola veľmi dobrá gazdiňa, nikdy nič jej doma nechýbalo a vedela šetriť aj z toho mála. Každý deň vstávala o piatej ráno, vypila kávu a šla do dediny spolu s ďalšími starými ženami z osady. Bola som zvedavá, tak som si dakedy privstala a šla s ňou.

Malá Rosa, babka	Malá Rosa: Babka, vezmi me so sebou. Babka: Dobre, pod! Musíš sa poriadne obliecť, vonku je chladno. Ale máme nič nehovor, bo dostaneš. Malá Rosa: Dobre a.. babi, nemáš hašlerku? Babka: Tu máš, čhajorije. Zajtra ma teda čakaj, pred osadou o pol šiestej ráno. Pôjdeš so mnou.
Rosa monológ:	Na ďalšie ráno sme sa stretli, šli sme ďaleko od osady na sídlisko, kde žili Slováci. Neznala som prečo tam ideme, ale zbadala som ostatné ženy, čo išli bližšie ku kontajnerom. Jedna sa v ňom začala prehrabovať a druhá pozerala na kreslá, ktoré niekto vyrutil. Prevrátila som veru očami. Neverila som vlastným očiam – moja babka sa skoro každý deň hrabala v kontajneroch a s ňou ďalšie ženy. Strašne som sa bála, aby ma nevidel nejaký spolužiak. No aj tak to bolo vzrušujúce, rada na to spomínam. (Smiech)
	Obraz č. 21
Rosa monológ:	Najradšej som však mala babkine rozprávania o živote. Babka mi veľmi chýba, dnes sa mi na to ťažko spomína. Na jednej strane som bola šťastná, pretože som bola medzi svojimi, na druhej strane ma však trápilo, že sme žili v generačnej chudobe. Manžel zomrel a ja som zostala sama, biedna. Bez blízkych, všetci ma opustili. Toľko detí, toľko súrodencov a ani jeden sa o mňa nevie postarať. Bola som dobrá, len vtedy, jak niečo potrebovali. Dobrá som bola, keď som ešte vládala a všetkým vyvárať. Všetko sa vytratilo, na pativ. Prišla nová doba, všade sú stroje aj ľudia sú ako monštrá. Ach ja sama, čo si len počnem. Už len posteľ v tom domove mi dať, a len vonka z okna še možem kukac. Ach teraz budem trpieť, kym neumrem. Taký je náš údel, my starí už nebudzeme nikda mladí. Zbohom.
	Koniec